

ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi
Cilt: 1 Sayı: 1 Yıl: 2010

BÂKÎ'NİN ME'ÂLİMÜ'L-YAKÎN ADLI MENSUR ESERİ
BAKİ'S WORK OF PROSE CALLED ME'ALIMU'L-YAKIN

Yakup POYRAZ*

Ayhan TERGİP**

Özet

Klasik Türk edebiyatının en önemli şairlerinden biri olan Bâkî'nin muhteşem kasideleri ve rindâne söylediği lirik gazellerinin yanında bazı mensur eserleri de vardır. Bâkî'nin mensur eserlerindeki dili şairlerine göre çok daha sadedir.

Bâkî'nin Divanı dışındaki eserleri hep dîni konulardadır ve genellikle tercüme niteliğindedir. Bunlardan en önemlisi ve en hacimli Me'âlimü'l-Yakîn adlı eseri Arapça'dan çeviri niteliğinde olsa da, bizde siyer alanında, Hz. Muhammed'in hayatını anlatan temel başvuru kaynaklarından biridir.

Bugün bu eserin yurtiçi ve yurtdışı kütüphanelerde birçok yazma ve matbu nüshası bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bâkî, Me'âlimü'l-Yakîn, Hz. Muhammed, Siyer.

Abstract

Baki, one of the most important poets of the classical Turkish poetry, has couple of prose works besides his magnificent odes (kaside) and lyrical poems (gazel) in an Epicurean spirit. Baki's language in his prose pieces is simpler than in his poems.

Baki's outputs apart from his divan are focused on religious subjects and these works can be considered as translation studies. The most important and also the biggest volumed one of the mentioned studies is Me'alimu'l-Yakin. However it is seen as an Arabic translation, it is thought be one of the fundamental reference books of the Prophet Muhammed's life in our resources of Prophet's biography (siyer).

Today there are lots of copies of this work either manuscripts or printed formats in Turkey and abroad libraries.

Key Words: Baki, Me'alimu'l-Yakin, Prophet Muhammed, Prophet's Biography (Siyer).

* Dr., MEB Londra Eğitim Müşavirliği, yakupoyraz46@hotmail.com

** MEB Londra Eğitim Müşavirliği, ayhantergip@gmail.com

Yaşadığı yüzyılın ve klâsik Türk edebiyatının -büyük bir uzlaşıyla- en önemli şairlerinden biri olarak kabul edilen Bâkî (1526-1600), İstanbul'da doğmuştur. Asıl adı, Mahmud Abdülbâkî'dir. Varlıklı bir aileden gelmemesine rağmen sahip olduğu kişisel yeteneği ve zekâsı sayesinde iyi bir medrese öğrenimi görmüş ve kendini çok iyi yetiştirmiştir. Küçük yaşta şiire merak sarmış ve genç yaşta Zâtî'nin takdirini kazanmış ve şiir meclislerine katılmıştır (Pala, 1998: 11-12; Timurtaş, 1987: I).

Devrin üstadı Zâtî, bu genç şairde büyük bir yetenek görmüş, her zaman onu övmüş, hatta onun

Kaddimi çeng eşkimi rûd eyledün
Cismim âteş canımı ûd eyledün

matla'ını, olduğu gibi alıp tamamlayarak bir gazel yapmış ve Divan'ına koymuştur. Bundan dolayı kendisini ayıplayanlara "Bâkî gibi şâir-i sâhirün şiirini uğurlamak ayıp değildir" demiştir (Âşık Çelebi, trs., vr.65a).

Yaşadığı devirde yazılmış hemen bütün kaynaklar Bâkî'den daima saygıyla ve övgüyle söz etmişlerdir. Türkçe konuşulan bütün çevrelerde tanınmış ve "Rum Sultânü's-Şu'arâsı" diye anılmıştır.

Bâkî'nin sanatını ele alırken şiirleriyle mensur eserlerini birbirinden ayrı değerlendirmek gerekir. Mensur eserlerindeki sanatına göz attığımızda Bâkî'nin mensur eserlerinin şiirlerinden farklı bir tarz ile ele alındığını görürüz. Bâkî'nin bu eserleri genellikle tercüme niteliğindedir¹.

Gerçek hayatta şeyhülislamlık makamına kadar tırmanan ve şeyhülislam olamaya ramak kala hayata veda eden Bâkî'nin (Küçük, 1998: 8) Divan'ında dini konulara yer vermemesi kimi zaman eleştiri konusu edilmiştir. Oysa ki Bâkî'nin Divanı dışındaki eserleri, hep dînî konulardadır. Divan'da dînî şiirler bulunmamasına karşı, diğer eserlerinin siret, cihad, Mekke ve hadis tercümesi gibi dînî konularda olması, şiirde eksik bıraktığı dini ve tasavvufi konuları, diğer eserlerinde tamamlamak istediğini düşündürmektedir. Aynı zamanda bütün bu eserler onun tasavvufî konularda da bilgi sahibi olduğunun da birer göstergesidir.

Bâkî'nin mensur eserlerinden en önemli ve hacimli Me'âlimü'l-Yakîn fi Sîreti Seyyîdi'l-Mürselîn (Mevâhibü'l-Ledünniye) adlı eseridir.

Bugün eserin birçok yazma ve matbu nüshası bulunmaktadır. Esas aldığımız nüsha, Bâkî'nin kendi el yazması olup Süleymâniye Küt., Hamidiye Bölümü Numara 402'de kayıtlı olanıdır ve eser iki ciltten oluşur.

Bu yazma, genel itibarıyla harekesizdir. Ancak Türkçe bazı fiil ve isimler, bazı özel adlar harekelendirilmiştir. Bildirme ekleri, yuvarlak şekilli olup bir çoğu harekelidir.

¹ Bâkî, *Me'âlimü'l-Yakîn fi Sîreti Seyyîdi'l-Mürselîn (Mevâhibü'l-Ledünniye)* adlı eserini İmam Şihâbeddin Ahmed b. Hatîbü'l-Kastalânî'den; *Fezâ'il-i Cihâd'ı* Ahmed b. İbrahim'in aynı adlı Arapça eserinden; *Fezâ'il-i Mekke'yi* Kutbeddin Muhammed b. Ahmed Mekki'den tercüme etmiştir. Ve adından da anlaşılacağı gibi *Terceme-i Hadîs-i Erba'in*'de de Eyüp müderrisliği sırasında Ebû Eyyüb el-Ensârî'den rivayet edilen kırk hadisi toplayıp Türkçe'ye çevirmiştir. Nev'izade Atâyî'nin *Zeyl-i Şakâ'ik*'inde (Nev'izâde Atâyî, trs., vr.215b) bu eserle alakalı bu yönde bilgiler verilmişse de eser şimdiye kadar ele geçmemiştir (Pala, 1998, s.22-24).

Eserin başlangıç kısmı:

“Bismillâhi’rahmâni’r-raḥîm ve neste‘în Ḥamd-i lâ-yuḥşâ ḥazret-i Ḥudâ-yı bî-hemtâ celle şenâ’ühü ‘ani’l-add ve’l-iḥşâ cenâb-ı kibriyâsına elyaḳ ve evlâdur ki dest-i ḳudreti nefḥa-i sîret-i Muhammediyye ve ṭayyib-i aḥlâḳ-ı Aḥmediyye birle micmere-i müşebbek-i gerdümi miyân-ı meclis-i mele’-i a’lâ ve encümen-i sâkinân-ı ḥıṭṭa-i ğabrâda gerdân itmişdür...”

Eserin tam adı, "Me’âlimü'l-Yakîn Fi Siret-i Seyyidi'l-Mürselin"dir. Eser, orjinaline atfen “Mevâhibü'l-Ledünniye” adıyla da bilinir. Ancak Bâkî, esere verdiği adı ve verilmiş sebebinin yine eserin mukaddimesinde şu cümlelerle ifade eder:

“Ve şübüt-ı müdde‘â eşnâ’-i teşaffuḥ-ı evrâḳ ve eczâda ğayet-i vuzûḥına mebnî ḳılındı ve ‘amme-i edille ve berâḥîni âyât-ı Ḳur‘ân-ı mübîn ve eḥâdiş-i resûl-i ğuzîn olmağın Me’âlimü'l-Yakîn fî Sireti Seyyidi'l-Mürselin birle tesmiye ḳılınub on maḳşad üzere tertîb olındı.” (Bâkî, 1599: vr.3b)

Bâkî Me’âlimü'l-Yakîn adlı eserini, Şehâbeddin Ahmed bin Hatîb el-Kastallânî'nin 1494 yılında tamamladığı "el-Mevâhibü'l-Ledünniye bi'l-Minâhi'l-Muhammediyye" adlı siyer kitabından Sokullu Mehmet Paşa'nın emriyle tercüme etmiştir (Küçük, 1988, s.38). Bu hususu kitabının mukaddimesinde: " El-vezîrü'l-aêðamü'l-aêlâ ve'l-müşîrül-mueâððamü'l-mueallâ Muóammed Paşa vefeúahullâhi limâ yeşâé ve óimâhü èammâ yaðşâ óaøretleri äavbından kitâb-ı meókýruñ terceme ve tefsiri bâbında fermân-ı èâlî şeref-âudýr bulub anlaruñ imâ-yı saêâdet-simâ ve imdâd-ı işâret-i beşâret-intimâları berekâtıyla nihâl-i mevzýn-ı óarekât-ı úalem riyâø-ı raúamda òirâma gelüb şâðsâr-ı endişe ve efkâr-ı äaóâyif-i beyâna gülriz ve nesâyim-i òâúur-ı bi-úarâr äafaóât-ı kâfýra èanber-biz olmaâa başladı.” (Bâkî, 1599: vr.3a) ifadeleriyle anlatır.

Bâkî'nin eseri, İmâm Şihâbüddîn Ahmed b. Hatîbi'l-Kastalâni (1448-1517)'nin el-Mevâhibü'l-Ledünniye bi'l-Minâhi'l-Muhammediyye adlı eseri esas alınarak meydana getirilen bir siyer kitabıdır. Söz konusu eser, İslâm ülkelerinde büyük rağbet görmüştür. Bâkî, bu eserin yanında başka birçok eserden de yararlanarak tercümesini meydana getirmiştir (Küçük, 1988: 40).

Me’âlimü'l-Yakîn'in yazıldığı yer ve tarihle ilgili kesin bir bilgiye sahip değiliz. Fakat Şair Nevî tarafından istinsah edilmiş olan nüshada (Nuruosmaniye Küt., nu. 3253) Hicri 987 (M.1579) tarihi bulunduğuna göre tercümenin bu tarihten önce yapılmış olduğu anlaşılmaktadır (Topaloğlu, 1997: 540)

Bâkî, Kastalânî'nin Şafiî mezhebi usullerine göre hazırlamış olduğu kitabını, Hanefî mezhebi esaslarına göre yeniden uyarlamıştır. Eserde, Bâkî'nin dinî meselelerdeki engin bilgisini görürüz. Eserin 1579 yılından önce tercüme ettirildiği bilinmektedir. Söz konusu eserde, Bâkî'nin üslûbunun akıcılığını ve tabîliliğini hemen görebiliriz.

Eserin sadece tercüme olmadığı, eserde yazarın kendi tefsir ve yorumlarının da bulunduğu "terceme ve tefsiri bâbında fermân-ı ‘âlî şeref-şudür bulub" (Bâkî, 1599, vr.3a) ibaresinden anlaşılmaktadır. Nitekim Me’âlimü'l-Yakîn'i değerlendiren araştırmacılar, bu eserin çeşitli ilave ve çıkarmalar ve yapılan kısmi değişikliklerden dolayı telif eser sayılabileceğini ifade etmektedirler (Doğan, 1998: 37).

Bâkî, tercüme-yi yaparken en doğru yolun anlaşılır bir dil kullanmak olduğunu söyler. Gerçekten eserin mukaddime kısmı hariç tutulursa, genellikle sade bir dil kullanılmıştır.

Bununla birlikte zaman zaman metnin değişik yerlerinde ağdalı bir üslup görürüz. Buralarda Bakî, kelimeleri ve söz sanatlarını ustalıkla kullanır; kısacası kimi zaman normal anlatımı bırakıp şairlik kudretini hissettirir:

“El-ḥaḳ ol kitâb-ı müsteṭâb bir semen-i ruḥsâr-ı müşgîn-niḳâbdur ki elfâz-ı âbdârı güftâr-ı şîrîn-sencân-ı nâdier-güy gibi cânfezâ ve ma'ânî-i leṭâfet-şî'ârî ḥande-i gül-îzârân-ı güşâde-rüy gibi rûḥ-baḥş ve revân-âsâdur.” (Bâkî, 1599: vr.2b)

“Andan mel'ûn yaklaşduğı gibi Resûlullâh şallallâhu 'aleyhi ve sellem Ḥâriş bin Zamme'nün ḥarbesin aldı. daḫı karşı varub bir ḥarbe çaldı. La'în-i bed-girdâr zîn-i semend-i istikbârdan zemîn-i zillet ü ḥasâra depesinin üzerine gelüb birkaç kerre tekerlendi ve çehre-i idbâr ve şüret-i murdârı gubâr-ı ḥâkdân-ı ḥacâetle ḥâksâr oldu.” (Bâkî, 1599: vr.75b)

“Henüz nâme-i nâmiye nazar itmedin lehîb-i düzâḫ nehîb-i âteş-i ğazâbından düdmân-ı eflâke dil uzadub şerâre-şîfat yirinden şıradı. Orada İbn-i Milḥân ḥazretinün şu'le-i şemşîr-i şehâdetle nâme-i vücûdın nûr idüb nâm-ı şerîfin dîvân-ı şühedâya meştûr itdi.” (Bâkî, 1599: vr.83a)

Bâkî, eserinde kimi zaman da araya beyitler yerleştirir:

“...îrâdı mücib-i melâl olan fuzûl-i aḳvâl ve tefâşîl-i bî-me'âlden tecrîd kılnub şürûḫ ve ḥavâşî-i mu'teberede mevcûd olan kelimât ehl-i taḫḳîḳden ba'zı muḳaddemât-ı nâfi'a ve ecvibe-i dâfi'a ilḥâḳ ve izâfet olındı. BEYT:

Zevâ'idden kılub tefṭîḫ ü tezhîb
Fevâ'idden kılmadum naḳş u tezhîb (Bâkî, 1599: vr.3a)

Eserin müellifi olan Kastallânî amelde Şafii Mezhebindedir. Bâkî'nin mensup olduğu çevre ise çoğunlukla Hanefi mezhebindedir. Bâkî bu hususu göz önünde bulundurarak, Müellifin Şâfi mezhebine göre yaptığı fikhî izahları, tercüme sırasında Hanefi mezhebinin görüşlerine uyarlamıştır. Birçok yerde de tüm mezheplerin görüşlerine yer vermiştir.

“İmâm Mâlik'den ğayrı e'immenün mezheplerinde ḥımâr ehlinün eti mekrûhdur. Ammâ ḥımâr-ı vaḫşî ki yaban eşegidür, anuñ eti bi'l-ittifâḳ mekrûh degüldür ve at eti İmâm Şâfi'î ve ekşer 'ulemâ mezheplerinde mübâḫdur, yimek câ'izdür. Ammâ mezheb-i eşaḫḫ ki İmâm Ebî Ḥanîfe raḫîmeḫullâh mezhebidür anda at eti daḫı mekrûhdur.” (Bâkî, 1599: vr.106a) Görüldüğü gibi Baki, Hanefi mezhebinden bahsederken onu “esahh” yani “en sahih mezhep” olarak niteler.

Bununla birlikte eserde gereksiz bulunduğu yerleri ve uzun haşiyeleri çıkarmış; lüzumlu gördüğü yerlere de îzâh getirmeye çalışmıştır:

“Kebâş diyü misvâk itdükleri ağacun yimişine dirler. Ba'zılar yaprağına dirler dimişlerdür. Ammâ İsmâ'îl bu sözi begenmemişdür. Ḥaḳîḳat budur ki zîkr olan ağacun

adı erâkdür. Mîvesine berîr dirler. Kemâlin bulub kararduğı zamânda kebâş dirler dimişdür. İbn-i Eşîr Nihâye'sinde Resûlullâh şallallâhu 'aleyhi ve sellem cezebi severdi dimişdür. *Ve cezeb cîmûn ve zâluñ fetħalarıyla ħurmâ ağacuñ çaķ ucında bir yenür yiri vardur, aña saħmu 'n-naħl dirler.*" (Bâkî, 1599: vr.248a-b)

Bâkî, eseri tercüme ederken, sanki telif ediyormuşçasına yeni bir araştırmaya girmiştir. Birçok fetva, hadis ve siyer kitaplarına başvurmuş, en sahih rivayetleri kendine ölçü edinmiştir. Zaman zaman metnin içindeki birçok olay ve kişi hakkında sayfanın yan tarafına dipnotlar düşmek suretiyle bilgiler de vermiştir:

"Ĥazret-i Ĥamza rağiyallâhu 'anh karşı varub berķ-ı şemşîr-i düşmen-süzile ħırmen-i vücûdına âteş şalub ħâşıl-ı âmâl-i bî-me'âlin fezâ-yı fenâda berbâd eyledi. Vaĥşî andan görünmez belâ gibi bir taş ardında şaklanub Ĥazret-i Ĥamza rağiyallâhu 'anh yanına uğraduğı gibi ħarbesin atdı." (Bâkî, 1599: vr.72b).

Burada sayfanın yan tarafında metinden bağımsız olarak "Vaĥşî" hakkında şu bilgilere yer verilmiştir: "Vaĥşî bir kimesnedür ki Uĥud ġazâsında daĥı îmâna gelmemişidi. Ĥazret-i Ĥamza'yı şehîd itdi. İmâna geldükden sonra Yemen diyârında nübüvvet da' vâsin iden Müseylimetü'l-Kezzâb'ı katl itdi." (Bâkî, 1599: vr.72b).

Eserin asıl konusu Hz. Muhammed'in hayatıdır. Hz. Peygamber manevî ve beşerî konumuyla geniş bir çerçeve içinde ele alınır. Kitaba eserin yazılma sebebi, kimin yazdığı, eseri tercüme ederken nasıl bir yol izlediğini anlattığı mukaddime ile başlanır, daha sonra âlemin ve Âdem'in yaratılışı ile devam edilir. Ruhlar âlemi, ilk yaratılan ruhun Hz. Muhammed'in ruhu olduğu, kâinatın O'nun nurundan yaratıldığı, Âdem ve Havva'nın macerası, İblis'in Âdem'e secde etmeyişi, Hz. Peygamberin henüz ruhlar âlemindeyken peygamber kılındığı, nübüvvet silsilesinin son halkası (hâtemü'l-enbiyâ) ve devamı olduğu, şeceresi ve nesebi... delillerle ve detaylı bir biçimde anlatılır. Hz. Peygamber dünyaya gelmeden iki ay önce vuku bulan fil vakası anlatıldıktan sonra Peygamberimizin hayatına geçilir. Doğumu, çocukluğu, vahyin gelişi, tebliğı, mücâdelesi, hicreti vb. kronolojik olarak anlatılır.

Kitap, bir mukaddime ve on maksat üzerine tertip edilmiştir. Bu on maksatta işlenen konular sırasıyla şöyledir :

I. Maksat: Hz. Peygamber henüz ruhlar âlemindeyken kendisine nübüvvet vazifesinin verilmesi,

II. Maksat: Kurân-ı Kerîm, Tevrat, İncil, Zebur ve diğer suhurlardaki Hz. Peygamber'in özellikleri; çocukları, eşleri, kardeşleri, amcaları, hizmetkarları, akrabaları, tebliğ mektupları, gelen elçiler, evcil hayvanları ve savaş aletleri.

III. Maksat : Peygamberimizin yaratışındaki mükemmelliği, fizikî ve ruhî güzelliği, yüce ahlâkı,

IV. Maksat : Peygamberliğini doğrulayan mucizeleri,

V. Maksat : İsrâ, Miraç olayı ve diğer peygamberlerden farklı olarak Cenab-ı Allah'la mükâlemesi.

VI. Maksat : Kurân-ı Kerîm'deki nübüvvetle ilgili âyetlerin îzahı,

VII. Maksat : Hz. Peygamber'in sünnetine uyma, ashabını ve etbâını sevmenin önemi ve salat ü selam getirmenin faziletleri.

VIII. Maksat : Tıbb-ı Nebevî (Hz. Peygamberin hastaları tedavî metodu), rüyaları tabir etmesi, gelecekte ve gaybdan haber vermesi.

IX. Maksat : Hz. Peygamber'in yaptığı zikirler; itaat ve ibâdet hayatı.

X. Maksat : Hz. Peygamber'in vefatı.

İstanbul kütüphanelerinin yanı sıra, Anadolu ve yurtdışı kütüphanelerinde de eserin nüshalarına rastlanması; bu eserin çok okunmuş bir eser olduğunu ortaya koyar.

Ayrıca Me'âlimü'l-Yakîn, 1898 yılında İstanbul'da iki cilt halinde bastırılmıştır; ama yapılan baskının yazmalardan çok farklı ve yanlışlarla dolu olduğunu da belirtebiliriz.

Mealimü'l-Yakin'in yurtiçinde tespit edilen el yazma nüshaları aşağıda tablo olarak verilmiştir.

	BULUNDUĞU MERKEZ	BÖLÜM	DEM. NO	VARAK	İSTİNSAH TARİHİ	İLAVE BİLGİLER
1	Atıf Efendi Küt.	Atıf Efendi bölümü	1743	116 vr.	-	21 st; 200x125- 150x80
2	Edirne Selimiye Küt.	-	464	-	923 (1517)	-
3	İstanbul Üniversitesi Küt.	İbnü'l-Emîn bölümü	1477	-	-	-
4	Kayseri Raşid Efendi Küt.	Raşid Efendi	-	472 vr.	-	-
5	Kayseri Raşid Efendi Küt.	Raşid Efendi	692	472 vr.	1008 (1599)	31 satır; 195;208x 115
6	Manisa İl Halk Küt.	-	1287	250 vr.	1071 (1660)	27 satır; 283x183; 220x122
7	Manisa İl Halk Küt.	-	1288	1 c. (477 vr.)	1018 (1609)	33 satır; 285x185; 218x117
8	Nuruosmaniye Küt.	Nuruosmaniye Koleksiyonu	3253	1b-323b; 324b-613a vr.	987 (1579)	Talik
9	Nuruosmaniye Küt.	Nuruosmaniye Koleksiyonu	3257	1 c. (709 vr.)	1120 (1708)	25 st; 323x210- 220x107; Nesih
10	Nuruosmaniye Küt.	Nuruosmaniye Koleksiyonu	3258	1 c. (531 vr.)	933 (1525)	25 st; 298x195- 218x115

Yakup POYRAZ - Ayhan TERGİP

11	Nuruosmaniye Küt.	Nuruosmaniye Koleksiyonu	3259	1 c. (382 vr.)	1161 (1748)	31 st; 300x195- 262x107; Talikh
12	Nuruosmaniye Küt.	Nuruosmaniye Koleksiyonu	3254	237 vr.	1082 (1671)	27 st; 295x193- 220x118; Nesih
13	Nuruosmaniye Küt.	Nuruosmaniye Koleksiyonu	3255	292 vr.	-	25 st; 293x192- 213x113; Nesih
14	Nuruosmaniye Küt.	Nuruosmaniye Koleksiyonu	3260	1 c. (632 vr.)	-	27 st; 282x165- 212x97; Nesih
15	Süleymaniye Küt.	Ayasofya	3157	614 vr.	-	-
16	Süleymaniye Küt.	Esad Efendi	440	-	-	-
17	Süleymaniye Küt.	Fatih	4295	289+257 vr.	987 (1579)	-
18	Süleymaniye Küt.	Fatih	4294	364 vr.	-	-
19	Süleymaniye Küt.	Fatih	4293	231 vr.	1136 (1723)	-
20	Süleymaniye Küt.	Hacı Mahmud Efendi	4325	525 vr.	-	-
21	Süleymaniye Küt.	Hacı Mahmud Efendi	4326	497 vr.	-	-
22	Süleymaniye Küt.	Halet Efendi	65	555 vr.	976 (1568)	-
23	Süleymaniye Küt.	Hamidiye	402	2 c. 316+358 vr.	1008 (1599)	-
24	Süleymaniye Küt.	Hüsrev Paşa	375	329 vr.	-	-
25	Süleymaniye Küt.	İzmir	752	389 vr.	-	-
26	Süleymaniye Küt.	Kılıç Ali Paşa	755	2 c. 216-324 vr.	1261 (1845)	-
27	Süleymaniye Küt.	Laleli	666	108 vr.	1089 (1678)	-
28	Süleymaniye Küt.	Laleli	2024	2 c. 351+160 vr.	1070 (1660)	-
29	Süleymaniye Küt.	Pertevniyal	710	12+549 vr.	1017 (1608)	-
30	Süleymaniye Küt.	Reisülküttab	710	12+549 vr.	1017 (1608)	-
31	Süleymaniye Küt.	Şehid Ali Paşa	1858	337 vr.	-	-
32	Süleymaniye Küt.	Yazma Bağışlar	770	115 vr.	-	-
33	Süleymaniye Küt.	Yeni Cami	900	427 vr.	986 (1578)	-
34	Süleymaniye Küt.	Yazma Bağışlar	3142	-	-	27 St; 320x175;220 x100
35	Topkapı Sarayı Küt.	Bağdat Köşkü	258	584 vr.	1166 (1753)	-
36	Topkapı Sarayı Küt.	Bağdat Köşkü	259	255 vr.	1060 (1650)	-

37	Topkapı Sarayı Küt.	Ahmed III Kitaplığı	488	446 vr.	1161 (1748)	-
38	Topkapı Sarayı Küt.	Ahmed III Kitaplığı	489	718 vr.	977 (1569)	-
39	Topkapı Sarayı Küt.	Hırka-i Saadet	272	120 vr.	993 (1585)	-
40	Topkapı Sarayı Küt.	Emanet Hazinesi	1150	723 vr.	977 (1569)	-
41	Topkapı Sarayı Küt.	Bağdat Köşkü	257	608 vr.	1167 (1754)	-
42	Topkapı Sarayı Küt.	Emanet Hazinesi	1150	723 vr.	-	-
43	Topkapı Sarayı Küt.	Hırka-i Saadet	272	2 c. (120 vr.)	-	-

Eser Üzerinde Yapılan Çalışmalar

Me'âlimü'l-Yakîn, bugüne kadar orijinal diliyle yeni harflere hiç aktarılmamış, yani bilimsel bir neşri yapılmamıştır. Bununla beraber eser, konusu itibariyle sevildiğinden, sadeleştirilerek ve kısaltılarak birkaç tane popüler neşri yapılmıştır:

Kastalani, el-Mevahibü'l-Ledünniyye Gönül Nimetleri (1967), Sad.: Adideğmez, İstanbul: Sabah Neş.,

El-Mevahibu'l-Ledünniyye (1972), Çev.: İhsan Uzungüngör, Şerh: Mahmud Abdülbaki, İstanbul: Semerkant Yay.

Mevahib-i Ledünniyye (1983), Çev.: H. Rahmi Yananlı, İst.:Divan Yay.

İlahi Rahmet Hz. Muhammed (1984), Çev.: Şair Abdülbaki, Sad.: İ. Turgut Ulusoy, İstanbul: Hisar Yay.

Ayrıca eserle ilgili yapılan birkaç kısmî neşir (bitirme tezi) ve az sayıda dil çalışmalarından tespit edebildiklerimizi aşağıda kronolojik olarak sıraladık:

Ali Gümüş, *Bâkî'nin Mevâhibü'l-Ledünniyye Tercümesi (Me'âlimü'l-yakîn fi sîreti Seyyidî'l-Mürselîn) Metin-indeks* (1-24 yk.), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı. Bitirme Tezi, Türkiyat Enstitüsü T 1510, 1974, 276 s.

İhsan Köse, *Bâkî'nin Mevâhibü'l-Ledünniyye Tercümesi (Me'âlimü'l-yakîn fi sîreti Seyyidî'l-Mürselîn) Metin-indeks* (25-50 yk.) İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı. Bitirme Tezi, Türkiyat Enstitüsü T 1543, 1974, 29+223 s.

Gülşehri Öztürk, *Bâkî'nin Mevâhibü'l-Ledünniyye Tercümesi (Me'âlimü'l-yakîn fi sîreti Seyyidî'l-Mürselîn) Metin-indeks* (50-75 yk.) İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bitirme Tezi, Türkiyat Enstitüsü T 1555, 1976, 339 s.

Nazan Çankınlıgil, *Bâkî'nin Mevâhibü'l-Ledünniyye Tercümesi (Me'âlimü'l-yakîn fi sîreti Seyyidî'l-Mürselîn) Metin-indeks* (76-100 yk.) İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bitirme Tezi, Türkiyat Enstitüsü T 1584, 1975, V+280 s.

Refik Hekimoğlu, *Bâkî'nin Mevâhibü'l-Ledünniyye Tercümesi (Me'âlimü'l-yakîn fi sîreti Seyyidî'l-Mürselîn) Metin-indeks* (100-125 yk.), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bitirme Tezi, Türkiyat Enstitüsü T 1703, 1975, V+335 s.

Mehmet Yılmaz, *Bâkî'nin Mevâhibü'l-Ledünniyye Tercümesi (Me'âlimü'l-yakîn fi sîreti Seyyidî'l-Mürselîn) Metin-indeks* (125-150 yk.) İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bitirme Tezi, Türkiyat Enstitüsü T 1724, 1976, VI+285 s.

İsmail Hakkı Turhan, Bâkî'nin Mevahibü'l-Ledünniye Tercümesinde Karmaşık Birleşik Cümle Tipleri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1992.

Ruşen Deniz, Bâkî'nin Me'alimü'l-Yakîn fi-Sireti Seyyidi'l-Mürselin Adlı Eserindeki Tümlem Birleşik Cümleler, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1993.

SONUÇ

Türk edebiyatında çok önemli bir yeri olan Bâkî'nin hayatı ve edebî yönü ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Ancak Bâkî'nin mensur eserlerinden biri olan Me'âlimü'l-Yakîn ile ilgili bilimsel çalışma yok denecek kadar azdır. Eser, siyer alanında ilahiyat çalışmalarına kaynak teşkil ettiği gibi, Türk klâsik edebiyatında da Bâkî ve devrini yansıması bakımından fevkâlede önemlidir. Bu eserin, hacimli olmasına rağmen en kısa sürede bilimsel neşri ortaya konmalı, daha sonra da üzerinde yapılabilecek çeşitli çalışmalara imkan vermelidir.

KAYNAKÇA

ÂŞIK ÇELEBİ (trs.). *Meşâ'irü's-Şu'arâ*, Londra: British Library, Or.6434.

BÂKÎ (1599). *Me'âlimü'l-Yakîn fi Sireti Seyyidi'l-Mürselin*, İstanbul: Süleymâniye Küt., Hamidiye Bölümü Numara 402.

DOĞAN, Muhammet Nur (1998). *Bâkî*, İstanbul: Şule Yayınları

KÜÇÜK, Sabahattin (1998). *Bâkî ve Divanından Seçmeler*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
Nev'izâde Atâyî (trs.), *Zeyl-i Şakâ'ik*, Londra: British Library. Or.9504.

PALA, İskender (1998). *Bâkî*, İstanbul: Timaş Yayınları.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1987). *Bâkî Divanı'ndan Seçmeler*, (hzl. İsmail Ünver-Sabahattin Küçük), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

TOPALOĞLU, Bekir (1997). *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. C.5. "Bâkî" md. İstanbul: TDV Yayınları.